

פרשת ויצא

זמני כניסת ויציאת השבת

★	●	
17:15	16:00	ירושלים
17:16	16:13	בני ברק
17:30	16:16	ציריך
17:14	15:46	וינה
17:48	16:17	אנטוורפן
17:49	16:36	פריז

"הנה הפשטתם צורת הישיבה, וקלטתם רוח ורוצון הישיבה, ובוזה עשיתם לכם חבורה לילך בעקבות רוח הישיבה, ובכל מקום שאתם נמצאים לקחתם זאת כאילו להיות עם הישיבה בין כתלי הישיבה" (מין המשגיח הגה"צ רבי ירוחם ליבוביץ זצוק"ל ממיר)

מתורת רבותינו

לפעמים צריכים לראות את התמונה הכוללת

פרשת ויצא - פרשה זו סתומה, ללא פרשיות פתוחות וסתומות (בעל הטורים).

ועל כן כשדנים המקרים לבדם יסיקו מסקנא שאינה נכונה, ופרשה זו חייבים לראותה כמקשה אחת.
 סיים הגר"ח: מכאן לנו ללמוד לעצמנו, שאין לראות ולדון את החיים לפרטיהם ורק כשנראה לעתיד לבוא, הכל כפרשה אחת, נבין הכל.

שיחות מוסר

הקשה מרן ראש הישיבה **רבי חיים שמואלבניץ**:
 הן הפסק הפרשיות כדי ליתן רווח להתבונן (ראה רש"י ריש פרשת ויקרא), ומדוע בפרשה זו אין צריך רווח להתבונן בין פרשה לפרשה.
 ותירץ פרשת ויצא לא חלקים חלקים היא אלא חלק אחד גדול, שכל פרט ופרט שבו מצטרף לחברו לחשבון כללי של כלל ישראל,

דבר שכזה לא ראיתי בשום מקום אחר, רק בישיבת מיר

מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלקים (כח, יז).

יצא. כולם היו ישובים במקומותיהם והאולם כולו מלא מפה לפה. לא שמעו דיבורים כלל וכלל, חס וחלילה! אפילו לא מילה אחת עד סוף התפילה, לכל אורך התפילה אף אחד לא זז ממקומו. דבר שכזה לא ראיתי בשום מקום אחר, רק בישיבת מיר.

שמך לא שכחנו (ח"א, עמ' 94)

כיצד היתה נראית צורת התפילה בהיכל הישיבה במיר ועל אורת הקדושה ויראת הרוממות שחפפה על כל באי ה', סיפר לימים הגר"ר **מנחם מנחם מור** זצ"ל מתלמידי הישיבה:

תפילת שחרית בישיבה הותירה עלי רושם אדיר ומיוחד במינו, אחרי אמירת "ברכו" אף אחד כבר לא נכנס לבית המדרש, וגם לא

לקח מאלף מתגובת יעקב אבינו ללבן

מה זאת עשית לי וגו' ולמה רימתיני (כט, כה).

ואומר מרן המשגיח **רבינו ירוחם** זצ"ל בספרו דעת תורה, כאשר יעקב בא להסדיר את ענין השידוכין עם רחל, ואמר ללבן "אעבדך שבע שנים ברחל", מיד עלה בדעתו החשש פן רימה אותו לבן, והכין עצמו לכל מיני רמאות. תחילה חשש שמא אם יאמר לו רק את המלים 'אעבדך ברחל' יוכל לבן לקחת רחל אחרת מהשוק ויתן לו, לכן הוסיף לומר 'בתך' אבל עדיין חשש שמא יחליף בלאה ע"י שיתן ללאה את השם רחל, לכן אמר לו 'הקטנה'. אחרי כל החששות הרחוקים הללו שחשש יעקב עדיין לא סמך על הדיבורים המפורשים 'אע"פ שאינם משתמעים לשתי פנים, אלא מסר לרחל סימנים מיוחדים, ואמנם אלמלי מסרה רחל את הסימנים לאחותה לאה, לא היתה ללבן שום אפשרות לרמאות, יעקב לא היה יכול להעלות בדעתו שרחל תתעלה כל כך במידותיה עד כדי מסירת הסימנים לאחותה.

נמצא שיעקב מצד עצמו פעל כאן בחריצות נפלאה

דבר הישיבה

לשמוח עם נסיונות החיים

שח מרן ראש הישיבה הגר"צ **פינקל** זצ"ל:

חייו של אדם הם סוגיא סבוכה, מסכת חיים, בדיק כמו מסכתא בבא קמא, קידושין או זבחים. בלימוד סוגיא יש פרטים רבים, סברת הגמרא בהא אמינא ובמסקנא, ביאורי רש"י וראיות תוספות, תירוצי הרשב"א, קושיות רעק"א ומהלכי האחרונים. כל אחד מהם הוא עולם מלא של חכמה בפני עצמו, למרות זאת עיקר התכלית היא להבין את כל הסוגיא כולה. רק כשמסיימים את כל הסוגיא אפשר להבין איך כל פרט משלים ובונה, והכל מצטרף לשלמות הסוגיא.

גם בסוגיות שבמסכת החיים, יש הוא אמינא ומסקנא, קושיות, תירוצים וחקירות בפשט. אף אם אדם אינו זוכה לראות זאת, בוודאי לאחר מאה ועשרים שנה יראו לו את השייכות בין מאורעות חייו, יום יום, פרט ופרט. אזי יבין שכל ימי חייו היו לתכלית של שלמות אחת, ואם היה חסר איזה מאורע שעבר עליו, היה חסר בכל הסוגיא של החיים.

כשחיים בהרגשה זו אין מקום להרגשה שהיום הוא יום טוב, ואילו יום אחר הוא יום רע, שהרי שניהם נצרכים לאותה השלמות, כפי ששמח כשהגיע יום טוב, יום של הצלחות וסיפוק, כך ישמח ביום שארעו לו בו דברים קשים וניסיונות, לפי שאף יום זה הכרחי בשביל להשיג את כלל השלמות.

צפיה למילוי ההבטחה שנתן לו לבן, לבסוף 'ויהי <

בבקר והנה היא לאה". נקל לשער את ההתמרמרות שהיתה פוקדת כל אחד מאתנו אחרי דבר כזה, אין ספק שבן תמותה רגיל היה מגיב ע"ז ברוגז גדול ובכעס רב שעולה היה עד לב השמים. לא היה נח

ולא היה שקט עד שלא היה מגיב כהלכה על רמאות שפלה כזאת, ואם אין אפשרות להקים קול צעקה היה לפחות הולך עצוב ונדכא ונשבר לרסיסים, והנה כאן לא נאמר אפילו "ויהר אף יעקב" אלא רק בתוכחה

הוכיח אותו לאמו: "מה זאת עשית לי הלא ברחל עבדתי עמך ולמה רמיתני". יש להשתומם ולהתפעל מגבורתו ושליטתו על כוחות הנפש של יעקב אבינו! **ילקוט לקח טוב**

מדוע לא רצה המשגיח להישאר באמריקה של אז

וירא יעקב את פני לבן והנה איננו עמו כתמול שלשום (לא, ב).

סיפר הגאון **רבי שבתאי פרינקל** [ר' אליעזר ספראי בשמו]: כשהמשגיח הגה"צ **רבי יחזקאל לוינשטיין** זצ"ל הגיע עם ישיבת מיר לאמריקה משנחאי שבמדינה, היה באמריקה תקופה מאד קצרה ורצה מיד לעזוב לארץ ישראל, וניסה ר' שבתאי פרינקל להניאו מכך שישאר באמריקה וינסה להקים ולקומם את עולם התורה ששם.

הגר"י לוינשטיין זצ"ל התנגד מאד, ואמר לו על כך ווארט נפלא על סיבת הדבר: שכתוב בפרשת ויצא – שאמר יעקב לרחל ולאה 'והנה פני אביכם לא כתמול שלשום', ושאל ר' חצקל זצ"ל, וכי מה שייך להגיד על שיכור שפניו לא כתמול וכי אתמול או שלשום הוא היה פחות שיכור? אלא הכונה שיעקב כשבא לבית לבן הרגיש גועל בנפשו, כאשר שיא הקדושה בעולם "יעקב אבינו" נכנס

למקום הטומאה של ע"ז בעולם, הרגישה נפשו בגועל עצום, והרגיש שלא יכול להישאר שם, והנה עבר יום-יומים, ופתאום הנפש כבר התרגלה וכו', אמר יעקב, והנה פני אביכם אינו כתמול שלשום, והכונה, שאצלי זה כבר לא נורא כמו היום הראשון, פניו כבר לא כאלו נוראות, וזה כבר חמור מאד כי זה מראה שהתרגלתי לטומאה במקצת, ואם אשאר במשך הימים כבר לא הרגיש כלל בניגוד הטומאה לקדושה רח"ל.

אמר ר' חצקל זצ"ל, אני כשבאתי לאמריקה הרגשתי בתחילה ממש גועל נפשו! הרגשתי שאני יכול להישאר כאן ואפילו יום אחד, והנה חלפו כמה ימים ואני מרגיש שזה כבר לא כ"כ נורא, זו הסיבה שאני רוצה לברוח כמה שיותר מהר אם אני כבר לא נגעל כ"כ מהחומרות של אמריקה

אז הפשט שאני מתחיל להתרגל לזה! וזה נורא! ושאלו ר' שבתאי פרינקל: ולמה אמריקה כ"כ גורמת לרב גועל בנפשו? וענה ר' חצקל זצ"ל: כשאני באתי לאמריקה, ראיתי שמנהג האנשים כאן שכשהם קמים בבוקר וכשהם הולכים לישון בלילה, הם שוקלים את עצמם ועושים חשבון לראות האם עלו בקילו או ירדו, איזה לחץ... אם המשקל לא מראה על ירידה רצויה אז רצים מיד לחדר כושר ועושים עוד סיבוב... וככה כל החיים מסביב המשקל...

ואנחנו בליטא באוירת הישיבות הקדושות, למדנו שכל יום בבוקר ובלילה לומדים חובת הלבבות ועושים חשבון נפש האם קיימנו המצוות כתיקונם או לא. אנו כל בוקר וערב שקלנו את עצמנו במשקל רוחני איני יכול לראות אנשים שכל בוקר וערב שוקלים את גופם במשקל גשמי?

מבאר רבותינו

לימוד התורה מתוך הדחק ע"י ביטחון בה'

דרש מרן ראש הישיבה **הגר"צ פינקל** זצ"ל: בבעל הטורים (בראשית כח, י) עמד על כך שפרשת ויצא היא 'פרשה סתומה'. וביאה, שרמז בכך הכתוב על יציאת יעקב ובריחתו מבאר שבע, שהיו בסתר ובהיחבא, ופרשה סתומה' מלשון 'סתום ונעלם', שיציאתו נעלמה מעיני הבריות, שכיון שהיה במצב של סכנה שהרי ברח מעשיו שרצה להורגו אחר שנטל ממנו את הבכורה והברכות, הוצרך להעלים עצמו מן הבריות ולברוח בסתר.

ונפלא הדבר, שאף שברח מפני סכנת המוות ודרכם של הבורחים מן הסכנה להיות חרדים וטרודים ובודאי אי אפשר להם לעסוק בתורה, מכל מקום יעקב אבינו השקיע את עצמו בלימוד התורה במשך ארבע עשרה שנים רצופות. מתוך עמל ויגיעה עצומים עד שאפילו לא עלה על יצועו, ולכאורה הלא לשם כך צריכים יישוב הדעת שאינו נבמצא באדם הנס על נפשו?

הגע בעצמך, הנה נפסק להלכה בשולחן ערוך (או"ח סי' תרלט, ס"ד) שעל האדם ללמוד בתוך הסוכה משום מצות סוכה, אולם אם אין לו את יישוב הדעת להבין את תלמודו כשלומד בסוכה הרי הוא בכלל מצטער הפטור ממצות סוכה, ויכול ללמוד בביתו. הרי שאף היסח דעת קטן המקשה על האדם להבין היטב את תלמודו ועושה אותו למצטער הפטור מסוכה משום שעל ידו אכן הוא נמנע מללמוד כראוי, קל וחומר באופן שהוא נס על נפשו מאימת חרב, וכיצד יכול היה יעקב לשבת ולהגות בתורה?

וביותר, הלא גם אדם שאינו נמצא במקום סכנה, ויש לו את יישוב הדעת הנצרך לזה, מכל מקום

ללא שניחן בגבורה מיוחדת אינו יכול להגיע למדרגה כל כך גבוהה, ובפשטות אין זה דבר המסור ביד כל אחד ואחד.

עוד יש להתבונן, הנה מצינו בפרשה זו את גבורתו המיוחדת של יעקב דכתיב (שם כט, י): "ויגש יעקב ויגל את האבן מעל פי הבאר וישק את צאן לבן אחי אמו", ואיתא במדרש רבה (קה"ר ט, יג): "אמר רבי יוחנן כאדם שמעביר את הפקק מעל פי הצלוחית", ומבואר שלא זו בלבד שיעקב גלל את האבן לבדו בעוד ששאר הרועים לא יכלו לזה, אלא גללה בקלות רבה כאדם המעביר את הפקק מעל הצלוחית. והוא דבר מופלא מאד, עד כמה היה כוחו רב ועצום יותר משאר כל בני אדם.

אמנם יש להבין זאת, היאך הצליח יעקב להגיע לידי גבורה כזאת הלא היה זה לאחר אותם השנים שלמד תורה בהתמדה עצומה, ושנינו (סנהדרין כו, ב) שתורה מתשת כוחו של אדם.

עוד יש להתבונן, הנה כתיב ביעקב (שם כח, יב - יג): "ויחלום והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלוקים עולים ויורדים בו, והנה ה' ניצב עליו ויאמר אני ה' אלוקי אברהם אביך ואלוקי יצחק, הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה ולזרעך", כלומר בעת שיעקב הלך פדנה ארם העריב עליו השמש ונטה ללון, וזכה לגילוי הקב"ה בנבואה. ולכאורה הלא איתא בגמרא (שבת ל, ב): "אין שכינה שורה לא מתוך עצבות וכו' אלא מתוך דבר שמחה של מצוה", וברמב"ם (שמונה פרקים, פ"ז) ביאר שמטעם זה לא שרתה הנבואה על יעקב כל אותם עשרים ושתים שנה שלא ראה את יוסף, אלא היא שבה אליו בשעה שנתבשר שיוסף חי כדכתיב (בראשית מה, כז):

"ותחי רוח יעקב אביהם", ומבואר שנבואה אינה שורה על מי שאינו שרוי בשמחה, וכיצד נתנבא יעקב בשעה שהלך פדנה ארם, הלא הוא היה במצב של סכנה ובריחה מחמת המציק ובודאי שלא שרתה עליו השמחה?

העולה מכל זה, כי היו ליעקב אבינו כוחות מיוחדים עד מאוד למעלה מדרך הטבע, ולמרות שנס מחרב עשוי אחיו היה יכול לשבת וללמוד במשך ארבע עשרה שנה, ואף להיות שרוי בשמחה ולזכות לנבואה, ולהוריד את האבן מעל פי הבור בקלות רבה.

ומעתה עלינו להתבונן כיצד השיג יעקב את כוחות מופלאים אלו, ואף שמצינו בחז"ל (בר"ר עו, א) שהוא היה בחיר האבות, מכל מקום עדיין צריך הדבר ביאור, היאך בכוחו של אדם הנוהג על פי דרך הטבע ניתן להגיע לידי כך.

הבטוח בה' – שרוי בשמחה תדיר

ונראה מבואר מכאן, כי האדם המאמין והבוטח בה' באמת ובתמים אינו בא לידי עצבות והרי הוא שרוי בשמחה תדיר, שכיון שיועד שכל הנעשה בעולם אינו תלוי בו ובמעשיו אלא רק בידי הקב"ה, והוא רוצה בטובתו, הרי מרגיש כאילו נישא בידי האמונות של הקב"ה כגמול על אמו, ומסיר דאגות מליבו באופן מוחלט, וממילא אין לו כל מניעה לזכות לנבואה. וזהו ענין יישוב הדעת ביעקב אבינו, שכיון שהאמין בקב"ה ובטח בו היה לו יישוב הדעת מוחלט כביכול אינו נרדף על ידי עשיו באותה עת.

שיחות הגר"צ

הגאון הגדול רבי שמואל וילנסקי (חרקובר) זצ"ל

מראשי ישיבת 'בית התלמוד' בארה"ב • יריעה היסטורית ומרתקת • ששים שנה לפטירתו • י' בכסלו תש"כ

תלמידי ישיבת מיר בשנחאי - יושבים מימין לשמאל: רבי שמואל בירנבוים, רבי נחום פרצוביץ, רבי יעקב פינקלשטיין, רבי שמואל חרקובר ורבי אשר ליכטשטיין, עומד רביעי מימין רבי ראובן פיין

הגר"ש וילנסקי נולד בחרקוב לרב נחום מאיר הלוי וילנסקי בשנת תר"ע.

עוד בימי נעוריו בלט בכישרונותיו הגדולים, ובהתמדתו ושקידתו המופלאה. למד בישיבת גרודנא אצל הגאון רבי שמעון שקאפ ואח"כ למד בישיבת ראדין והיה מבחירי התלמידים בישיבה, ומבחירי עולם הישיבות כולו.

מארייות שבחבורה בישיבת מיר

בתקופה האחרונה שלפני מלחמת העולם השנייה עבר לישיבת מיר שם נודע כאחד מגדולי חכמיה ומארייות החבורה, חריף ובקי ומחדש גדול בכל מקצועות התורה. היה מעמודי התווך של הישיבה והרביץ תורה בקרב התלמידים הצעירים.

בד בבד עם יגיעתו בתורה היה מופלא בענוותנותו צנוע ונחבא אל הכלים ובעל מידות נאצלות.

הגה"צ רבי אלחנן יוסף הרצמאן מתלמידי הישיבה עוד בשנחאי מספר עליו (הובא בספר הזריחה בפאתי קדם ח"ב עמ' תתז): בין חשובי תלמידי ישיבת מיר היה אחד, ושמו רבי שמואל חרקביער זצ"ל, שנפטר בי' כסלו תש"ך בארצות הברית. הוא היה אהוב ונחמד מאד במידותיו הנחמדות וגדלותו בתורה. צהלה היתה תמיד בפניו. כל בחור צעיר היה יכול תמיד לילך ולדבר עמו, לומר לו חידושי ופלפוליו הן בתורה, הן ביראה והן במוסר. בעת שהרגיש אפילו הרגשה דקה על תלמיד צעיר בישיבה שהוא חולה קצת או שיש לו צער מה, רק באתחלתא דאתחלתא של הולדת הצער, כבר היה מקדים עצמו למחוק את כל רשומיו, מנפש עמלה ועייפה ועצובה.

היה מניח ידו על כתפו ויושב עמו בפניה, או יוצא עמו לטיול, והיה יורד בתהום נפשו של לב נשבר ונדכה, ירד מטה מטה בצלילה, והעלה פנינים יקרות עם מידות טובות של הנפש, והניח על חוט החסד שלו, שהיה לו פה מפיק מרגליות. ואחר כך נטל את מחורזת הפנינים האלו ותלה על צווארו של האיש הנשבר הזה עד שהבריק את פניו והיה מלא שמחה, אז עזב אותו. והיה תחת פיקוחו, ובהצנע דאג על ידי אחרים לעודד את הנ"ל, עד שעמד על רגליו ויבקע כשחר אורו.

עוד עומדים נגד עיני הריקודים של שמחת תורה בשנחאי, התמונה החיה איך רבי שמואל חרקביער זצ"ל עומד על השלחן בראש המקהלה, ומעורר שלא יתעייפו ולא יתיגעו, בניגון וברגש שהיה נוקב עד התהום.

היה מכה באצבע הצרידה שלו, בניגון באידיש: "פון דאנין טרייבטמען ארויס/ אין דארטן לאסט מען ניט אריין/ זאג שוין טאטעניו/ וויא לאנג וועט דאס זיין".

[התרגום: מכאן מגרשים, ולשם אין מכניסים.]

הבחור שחזק את ישיבת מיר בגלות שנחאי

בנס הצלת ישיבת מיר בשנחאי היו כמה וכמה ניסים גלויים, אך הפלא הגדול ביותר היה שהשמועות הנוראות והאיומות על רצח היהודים באירופה הגיעו בכל יום לשנחאי בקלא דלא פסיק, וכל אחד ואחד מארבע מאות הבחורים של הישיבה שמעו את השמועות הנוראות, זה שומע על רצח בני עירו, וזה על רצח אחיו הנשוי ואחותו הקטנה, וחבירו על רצח סבו וסבתו - שמועות מחרידות המהולות בספיקות נוראים ועצומים, והפלא הגדול הוא איך לא יצאו מדעתם, הלא סך הכל היו כמה מהבחורים בגיל שמונה עשרה, כששמעו זוועות אלו בחום של חמישים מעלות בסין המרוחקת אלפי ק"מ מבתיים, ואע"פ כן כל בני הישיבה חזרו לאחר שבע שנים בריאים וחזקים, תלמידי חכמים מובהקים, מעתיקי השמועה.

אלא שליח ה' היה בפלא זה, כי היה בחור גאון אחד, בחור שעשה סיום על ד' טורים, בחור שידע כל מילה ומילה בשיטה מקובצת על קדשים בעל פה, כמו שיעידו כל מי שלמד בישיבת 'בית התלמוד'.

- הבחור הגאון הזה עזב את מקומו שבכותל המזרח, וניגש לבחורים הצעירים ודיבר איתם בלימוד ובדרוש, חיזקם, עודדם בבדיחותיו, ובכך הציל את נפשותם ובלעדיו לא היה בשנחאי את מי להציל ח"ו.

ושמו של הבחור הגאון הזה הוא ר' שמואל חרקווער זכר צדיק לברכה זכותו יגן עלינו, תנצב"ה. **מגד גבעות עולם** (ח"א עמ' עמ' ע')

בעד חבריו. היה יכול לתת כספו, מלבושיו, לבו ונפשו, הכל, הכל, בעד חבריו. וידוע שלמי שאין לו "אנכי", "עצמי", יש לו כל העולם; וקול המון וכו', מרגיש ומעריך זאת.

מקום ומייסד ישיבת 'בית התלמוד'

עם הגיעו לארה"ב לאחר צאתו מגיא ההריגה עם כל תלמידי ישיבת מיר דרך שנחאי, התמסר שוב להרבצת התורה בקרב הדור הצעיר וייסד בצוותא עם חבריו את ישיבת בית התלמוד, והיה <

אמר לנו, אבא, עד מתי יהיה זה].

כשהוא רק הניח ידו על גב אחד התלמידים, מיד עשו זאת כולם אחריו, וכלם ללהב יצאו. הוא היה הרוח החיה בעולם השמחה שלנו.

בכל שמחה, כמו חתונה של תלמיד הישיבה, היה קשה למצא אף באביו שירגיש כל כך שמחה כמו שהוא הרגיש. הוא היה אומה, שלהרגיש שמחת חברו יש להיות יותר גדול מלהרגיש צער חברו.

הוא לא היה מדגיש שום "אנכי". הכל היה מבטל

מן העומדים בראשה עד יומו האחרון.
נלב"ע בארה"ב ב"י כסלו תש"כ ומנוחתו כבוד
בהר המנוחות בירושלים.
לאחר פטירתו ליקטו תלמידיו מחידושי הרבים
והדפיסום בספר נר שמואל לזכרו ולע"נ.

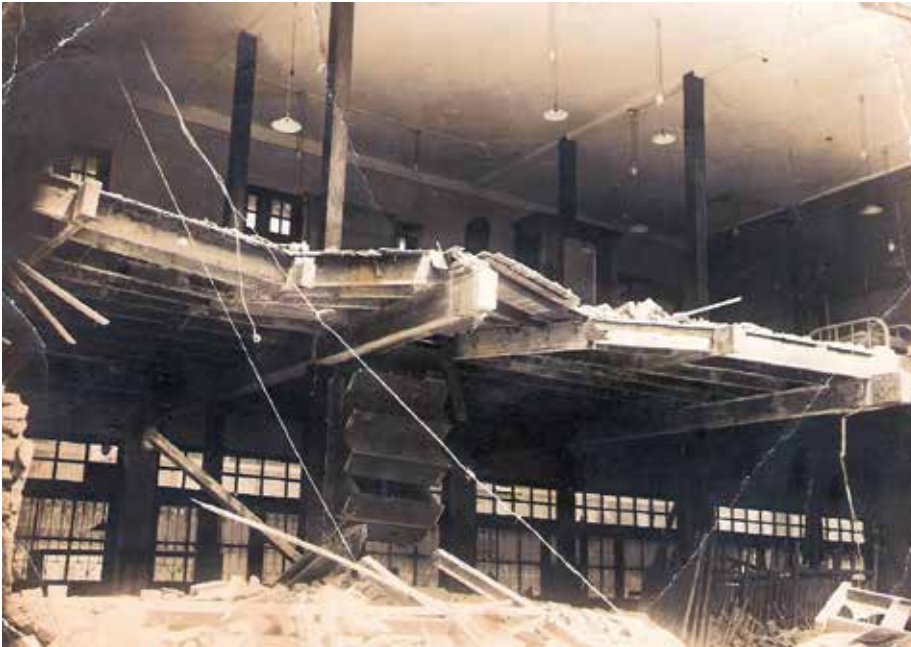
כסא הנחמא

נשגור קמיה

משפחת **רייכמאן** שיחי
ולבנם תלמיד ישיבתנו הק'
הר"ר **משה הי"ו**

עם פטירת אביהם ידיד הישיבה
תמכין דאורייתא אהוב למעלה ונחמד למטה
הר"ד ברוך אשר רייכמאן זצ"ל
אנטוורפן - בלגיה

בעל הנחמות הוא ינחמכם
בתוך שאר אבלי ציון וירושלים

"על הניסים ועל הנפלאות" - לפנינו תמונה מתוך היכל בית המדרש המפורסם בשנחאי שם למדו תלמידי הישיבה בשנות המלחמה, שקרס והתמוטט עם סיום המלחמה לאחר עזבם את העיר

הניגון הערירי

(דמעה על קברו)

הסופר הנודע הרב דוד זריצקי, כתב טור אישי - הספד נפלא על הגר"ש חרקובר זצ"ל (הובא בספר זכרונם לברכה עמ' 140), ונצטט את לשונו הזהב:

מעטים זכו ששמן יתפרסם בכל הישיבות.
וכולם יכירו אותם.

רבי שמואל היה אחד מאלו.

ב

לפעמים היינו מגלגלים שיחה.

אני ה"צוציק", עם הארץ כפול שמונה לגביו,
ששמו הלך לפניו בכל ישיבות ליטא, לא העזתי
לגשת אליו סתם ככה לשם שיחה, אולם היינו
נפגשים לפעמים ליד התנוה.

תנור ענקי היה בראדן. הוא אכל, לפי דברי
רבי שמשון השמש, מטר מעוקב עצים בחדא
מחתא, ובכל זאת לא היה בכוחו לחמם את
הישיבה עד "המזרח". משום כך היינו יורדים
מפעם לפעם להתחמם על ידו.

הוא כבר היה אז מאלו שכבר ירדו אף מן
ה"מזרח". מקומו היה בכל הישיבה. הוא לא
ישב במקום קבוע, אלא היה מתיישב על אחד
הספסלים ומיד נתכבד המקום משום שידעו
שאצל שמואל חרקובר אפשר תמיד לשמוע
משהו.

הוא שוחח איתי לא כעם בחור צעיר, על אף
ההיררכיה החמורה ששררה אז בישיבות, בחורים
מבוגרים לא אוו להתרועע עם הצעירים כאל
שוים להם. היה מובן מאליו כי תמיד נגשתי
אליו לא כאילו לשם שיחה גרידא, אלא התחלתי
בקושיה או בהצבעה על מקום קשה שלא
נקלט במוחי. נדהמתי לראשונה כשבאמצע
השיחה, תוך התרתחותי בדברי התורה שלי,
הפסיקני, הביט עלי בעיניו העצובות, שנדמה

בבקיות וחריפות, והוא בין גדולי הבקיאים
והחריפים של ישיבות גרודנא, מיר וראדן
היה. ובכל זאת הרגישו כולם כי אין לעבור
בשתיקה על חוות דעתו, כי חידושים שאינם
עוברים את שבת בקורתו, אינם ראויים להישמע
ב"ועד". הכירו בו כאחד מהאנליטיקנים החדים
ביותר והעמוקים ביותר. הגיונו היה כה בריא
עד שמעטים מסוגלים היו לעמוד כנגדו בשעה
שהמדובר היה בהבנת שיעוריו ההגיוניים של רבי
שמעון או שיעוריו העמוקים של רבי נפתלי. הוא
לא התאמץ אף פעם, הבנתו באה אליו מתוך
תחושתו הנפשית, משום שהוא חי עם דברי
חז"ל. כשם שאנו נמצאנו בחדר ה"סטאנציע"
(האכסניה) שלנו ומכירים כל סדקיו ופינותיו,
כן הוא היה חי בתוך ד' האמות של כל ההווי
הישיבתי, הכיר כל אחד וידע תכונותיו של כולם.
ומשום כך הבין דרך חימודו של כל אחד כאילו
היה חברותא שלו.

והוא הרי עמד תמיד מן הצד, כאילו לא ידע
על המתרחש, כאלו לא שמע את השיעור של
ראש הישיבה, ובכל זאת ידע את כל שיעוריו
של רבי שמעון (שקאפ) בעל פה ובכל העמקות
האופיינית של הגאון מגרודנא ואת כל שיעוריו
של רבי נפתלי.

ומשום שהחברה הישיביתית בחרה בו כנציגה,
היא ראתה בו בן ישיבה מובהק שכעת אין כלל
כמותם, ואף אז בימים הטובים ההם של מיר
ושל ראדן, של מיר של רבי ירוחם, של גרודנא
של רבי שמעון, וראדן רבי נפתלי - גם אז נחשב
כבן ישיבה אמיתי ללא שום שם לוואי, שמואל
חרקובר הפך לשם דבר בכל הישיבות הללו.

א

אין האדם בוחר בחברה, החברה בוחרת בו.
צורתו של האדם, קליפתו, אינה נבדלת במאומה
מאלפי או רבבות צורות של אחרים. משל
לערימה של אגוזים, שכל אחד שווה מצד
קליפתו לחבריו, רק לאחר שקולפים אותם
וטועמים את פנימיותם מרגישים את ההבדל
הרב שבין אגוז אחד לשני.

הקליפה נפגשת, קודם כל, עם הקליפה השניה.
יש והיא נקיה ומבריקה, ויש והיא מזוהמת,
לחיצת היד אינה מקרבת את הלבבות אלא את
הידיים. עבודה משותפת, יסורים משותפים או
אף שמחות משותפות מסוגלות לקרב את האדם.

לגבי בן הישיבה קיים מדד אחר לגמרי.

ברוב המקרים מגלה קליפתו את תוכנו. שאם
תורה מתשת כוחו של אדם, כל שכן שהיא
מתשת את קליפתו שניתנה לו ביצאו מרחם
אמו. משום כך אפשר להכיר בן ישיבה אף ללא
שיחה בדברי תורה אלא מתוך הילוכו ומבטו,
מתוך לחיצת ידו ועקימת שפתיו.

רבי שמואל חרקובר הוא רבי שמואל וילנסקי
לא היתה לו קליפה כל עיקר. כל כולו היה פתוח
תמיד לכל אחד. נדמה היה כאילו ליבו נתון
לתוך כפות ידיו בתוך חיוכו שלא נגזו ממנו
אף פעם בשעה שדיבר עם מישהו, בתוך קצב
דיבורו, בשעה שהוא ביאר למי שקטן ממנו
בחכמה את אחת הסוגיות הקשות, או בשעה
ששמע ממישהו חידושי תורה שלא נעמו לחכו.
מעולם לא אהב להתבלט, לא הכניס ראשו בין
חבורת מתווכחים, לא הראה ברצון את כוחו

היה כאילו מחפשות אובייקט לרחם עליו - ואמר לי חרישית:

- פינסקה, אולי יודע אתה איזה ניגון שטרם שמעתיו. מתחשק לי לנגן ניגון...

נפלו פני. אם תרצה לומר, הרי זו סטירת לחי, כלומר, כל פלפולך אינו שווה ולא כלום ומוטב שתנגן משהו. ואם תרצה לומר, נחמתי את עצמי, קפץ עליו אחד מרגעיו האישיים, מאותם רגעים שאחר כך כה אהבתי להימצא על ידו, להציץ לתוך עיניו שהיו לובשות אותה שעה גוון שלכת סתוית ולהרגיש, כי הנך נסחף על ידו לעומק של התחושה הישיבתית שעד כה לא מצאתיה בשום מקום בעולם ואצל שום אדם.

לאחר מכן נתברר לי, שהוא אמנם שמע מה שאני אומר לו. הסכים או לא הסכים, אולם בקשתו לשמוע ניגון לא באה מתוך ביטול, אלא פשוט משום שגל רגש עטה עליו לפתע וכיסה את כל נפשו. והוא שמואל חרקוב, היה מלא נפש עד שלפעמים גברה על המוח. נתעטף אותה שעה המוח בנפשיות ויצא אף הוא כשניגון ערירי על שפתיו.

לפעמים היה זה ניגון ערירי.

פירוש: שהובא לישיבה על ידי מאן דהוא. לא היה לו אב ואח, אלא התהלך על פני השפתיים בשעת הלימוד והמנגן עצמו לא ידע כי ניגון הוא. היה זה פרפור הלב או פריטה עגומה על גבי נימה מסתורית בלב של בחור שהישיבה היתה בשבילו הכל, האם והאב, האח והאחות, הבית והרחוב, העבר והעתיד.

- ואז היינו נזכרים בניגון כזה.

הייתי עומד על ידו התנור הענקי, מצדד קמעא לבל יראה כאילו שנינו ביחד עומדים והיינו הך. והוא היה מנגן את הניגון כפי שהיה מסביר סבא עמוקה. אצבעותיו היו מקמטות משהו, היה מביט מולו ואינו רואה כלום, לפעמים היה חיך של תוגה עובר על שפתיו ובשעה שהיה מרגיש כי הניגון עובר על גדות לבו, היה מחכך ידיו וזיק של שמחה השתפך על פניו.

- אבל בכל זאת, שומע אתה פינסקה, בכל זאת הלימוד הוא יותר מתוק.

תמיד היה מלא משהו. לפעמים היה זה מעיין של תורה שפיקה ממנו והשתפך סביבו ללא מעצור. אז נפעמו כולם מעליותיו, מזכרוננו, מתפיסתו ומהברקותיו. והרי, טענו אלו שלא הכירוהו יפה, אין רואים אותו לומד. אולם הוא היה לומד תמיד, מחשבתו לא ידעה מנוח. לאחר זמן הוברר לי כי כל בקשתו לשמוע ניגון או לספר בדיחה ישיבתית (היום אין כבר בדיחות "ישיבתיות") באה כדי לרענן את מחשבתו ולהפעילה ביתר שאת.

ולפעמים היה מתמלא רגש. רגש של מה? איני יודע עתה. אולם הרגשתי בו שהוא מלא

כל כך, עד שאינו מוצא מקום לרמ"ח אבריו. בימים אלו היה מתהלך על פני הישיבה, מן הדלת, ליד אוצר הספרים ועד החלונות הענקיים ממול, היה מלטף מישהו שלא ראה ולא הרגיש בישותו. היה מתמלא אהבה, למי? זה אף הוא לא ידע, אולם הוא הרגיש כי אין דבר בעולמו של הקב"ה שאי אפשר לאהוב אותו עד כלות הנפש מי שלא ראה את מבטו בימים אלה לא ראה מבט אנושי משוכלל מימיו.

היה זה מבט של בן ישיבה בשעת אהבתו המושלמת. אז הוא היה תאב לשמוע מפי כל אחד מה נשמע אצלו, אף מנערי הישיבה הקטנה. היה מהלל כל אחד על ידיעותיו ועל כשרונו.

- והיה עצוב מאד.

העצבות היתה חלק מישותו. אף בשעה ששימח את בני הישיבה, והוא היה אחד מחריפי המשמחים בכל מיני שמחות, אף בשעת חדוותא היתה העצבות מבצבצת מכל ישותו, משל קיר חזק שמתגלעים בו בקעים. אף אחד לא ידע מנין הבקעים הללו. אולי משום שלא מצא את ביתו עד פטירתו. ואולי משום שהיה מרגיש יותר מכולם. מי ידע לרדת לעומק נפשו של נשמה עילאית זו? ברם כל אחד, בגרודנא, במיר ובראדין ידע כי שמואל חרקוב איננו ככולם, הוא שונה מכל בחור אחר, הוא יותר מעמיק, יותר יודע ויותר עצוב. משמח אחרים יותר ואינו משמח עצמו יותר מאשר העצובים ביותר. שהוא יחיד בעולמו של הקב"ה, נמצא תמיד לא באמצע אלא מן הצד, שהוא הולך כאילו בצדי הדרכים של העולם, ושכל מה שאירע בישיבה לא היה אכפת לו ולא היה לוקח חלק בזה.

ובכל זאת ידעו כולם, כי הוא מבחירי הישיבה, מן הלמדנים המובהקים ביותר, שלפעמים הוא כאילו מתנפל על הגמרא ושוקע בה ואינו יודע על עצמו ועל אחרים - במשך שבועות שלמים, ואחר כך היה כאילו מקיץ מתוך תרדמה עמוקה, מתחייך חיך עגום כלפי כולם ונכנס שוב למסלול שלו.

ג

- איני יודע כיצד הצלחתי לכתוב את השורות הללו. ונפשי עגומה עלי מאד. היא עגומה כבשעה שהנחנו באדמת סיביר הטרודה, את גוויותיהם של חברי שגוועו, מי ברעב ומי בצמא, מי בטיפוס ומי בדיזנטריה. עגומה היתה נפשנו אז, נפש קומץ בני הישיבה שנותרו מלמות, משום שידענו כי הנה לקחה האדמה את החלק הטוב ביותר שבנו. לא ידענו על שום מה נטפל המוות אלינו. חשבנו אז מחשבתו של אחד שאיני זוכר את שמו, שאמה: המוות הוא בדרך כלל אכזרי, אולם במקרה זה הוא אכזרי ביותר.

המוות אמנם היה אז אכזרי ביותר כלפינו. ממיטב חברינו לקח אל על. והנה כעת בכתיב את השורות הללו נדמה לי, כאילו עומד אני ליד

קברם של חברי בג'אלאלאבאד, מערקה, בוכרה ומקומות אחרים - ואיני יודע היכן לקחת דמעה אחת שתהא ראויה להם. דמעה שאינה נמצאת בעין פשוטה אלא מורכבת מצער של תורה, מיגון של תורה, מאנחה של תורה ומריקנות שמרגישים לאחר שניטלה התורה מנפשך...

כי רבי שמואל וילנסקי לא היה רק גדול בתורה, מצוין במידות, גדול במחשבה, ענק הרגש ומלא אנושיות כרימון, הוא היה בן ישיבה אמיתי. הוא הרגיש כבן ישיבה והיה עירי בתוככי רעש העולם כבן ישיבה. הוא התהלך בצדן של דרכי העולם כבן ישיבה אמיתי, לא הרגיש כי העולם הולך לו ומשאיר אחריו שנות חיים ההולכות ומדלדלות. הוא היה כולו תורה. על עצבוננו ויגונו, שמחתנו ובדיחותינו.

איני יודע כיצד הוא נפטר. אולם כפי שהכרתי יכולני לתאר לפניכם:

-אולי נזכרת איזה ניגון ערירי? פירוש: ניגון שאין לו אב ואם, שלא הרגיש לטיפת - כשמואל חרקוב. ואם כן, נגן נא לי בטרם אמות. כי מרגיש אני כי כל התורה שלמדתי בחיי ורקדת לפני ברגע זה, ואיני יודע על שום מה. והרי אני לא הכרתי את עצמי אף פעם וחשבתי שאני כולי, שמואל מחרקוב, אינו אלא סתם בחור מן הישיבה.

והנה נשמע הניגון הערירי, ללא ניגון וללא מלים. ניגון שכן הישיבה האמיתי משמיעו מבלי שהוא ירגיש בכך. וכך היו חייו של ר' שמואל, ניגון ערירי. הוא שר אותם ללא שהוא ירגיש בכך.

וכעת הוא הלך מאתנו. אולי גם ללא שהוא ירגיש בכך.

מה אכזריות הן המלים "זכרוננו לברכה" בשעה שיש לאומן על רבי שמואל וילנסקי מחרקוב.

ברכת מזל טוב

לידיד הישיבה הנכבד
עושה ומעשה למענה
לשם ולתהילה ולתפארת
הר"ר דב פרידברג שליט"א
וכל המשפחה הנכבדה - אנטוורפן
לרגל השמחה השרויה במעונם
באירוסיה הבת
עב"ג
מחשבוני תלמידי ישיבתנו הק'
הבה"ח אליהו הוף נ"ו
בן הר"ר שלמה הוף - אנגליה
בשעתומ"צ ולמזל טוב

ברכתנו שלוחה מהיכלי התורה
שיזכו לבנות בית נאמן בישראל בנין עדי עד
וירוו רוב נחת מהם ומכל יוצ"ח
מתוך שמחה וטוב לבב